

nımızca varsayımdan öteye gitmez) etkili ve temel bir politik araç olma şansına pek az sahiptir. Böylece pratik olmayan ayrımlar tezinin odağına yerleştirilen bir anlayışın faşizme karşı mücadeleye konusunda aynı eklektizmi devam ettirmesi kaçınılmazdır.

Nitekim sayfa 16'da «karşılıklı taviz» esaslı üzerine proletarya ile orta sınıfların ortak program uygulaması anlatılırken koyulan ölçüler belirsiz kalmaktadır. Ve bunun içindir ki yazarın halk cephesi uygulamalarına yönelttiği eleştiriler, kendisine de rahatlıkla yapılabilir.

Kitap, öne sürdüğü tezin bu aksayan yanına dikkat edilmek koşuluyla, İtalyan ve Alman deneylerinin bazı temel benzerliklerini gösterme açısından yararlıdır. Özellikle bu konuda genel bilgiler veren sayıları az yayının yanısıra kısmi bir istatistik veri, zenginliğine sahiptir. Belirli başlıklar altında İtalyan faşizmi ve Alman nazizminin doğuş, yükseliş ve iktidar dönemlerine karşılıklı benzerlikleri açısından bakış, bu iki olayın içsel mantıklarındaki köklü birliği kavramaya yardımcı olur.

YAKIN ÇAĞLAR TARİHİ

N. V. Yeliseyeva
(Çev: Yunus Çakır)
Konuk Yayınları,
423 sayfa, 30 Lira

Ülkemizde sosyal gelişmenin, eskinin basit bir uzantısı sayılamayacak yeni bir aşamaya girdiği iyiden iyiye belli oluyor. Sosyal ilişkilerdeki derin değişimin yanısıra olan düşünce ve görüşlerin, 12 Mart «Olağanüstü rejim»inin baskıcı koşulları henüz tamamen ortadan kalkmamış olmasına rağmen, yeniden ve eskisinden daha bereketli bir şekilde yayın

dünyasında yer bulması, bunun anlamlı bir belirtisidir.

Gerçekten, —dergi bolluğu karşısında aynı şey söylene-mese de— son yılda çeşitli yayınevleri tarafından ardarda yayımlanan değişik kitaplar, sayı bakımından olsun, muhtevalarının düzeyi bakımından olsun, önceki dönemden geri kalmak şöyle dursun, ülkemizde sosyal-politik-ekonomik gelişmede, artık nitelikleri iyiden iyiye belirgin hale gelen yeni bir dönemi işaretlemektedir.

İnsanın, bu yayınların hepsini teker teker okuyup incelemesi hiç de kolay olmuyor. Son çıkan kitaplardan bir tanesi: «YAKIN ÇAĞLAR TARİHİ», öbürleri arasında özel bir önem taşıyor. Gerçekten, *mukayeseli tarih* incelemesi pek az yayımlanmıştı şimdiye kadar. Onların yazarları ise, ya tarihi üretim ilişkilerinin bir gelişme seyri olarak kavramıyorlardı, ya da üretim ilişkilerinin gelişmesini aşırı derecede şemaleştiriyorlar; fakat her iki halde de tarih olaylarını okuruların önüne, günümüzdeki gelişmelerle irtibatlandırılması güç soyutluklar olarak sergiliyorlardı. Üstelik bunlar, belirli bir kültür kazanımı olan kimseler dışındaki için, izlenmesi, anlaşılması zor bir dille kaleme alınmışlardı. İşte, Yeliseyeva'nın «Yakın Çağlar Tarihi (1648 - 1918)» kanımızca böyle bir boşluğu dolduran önemli bir yapıt olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yazar, mukayeseli tarih inelmalâthane (manüfaktür) döneminden itibaren kapitalizmin tarih sahnesinde etkili bir şekilde boy göstermesini, burjuva devrimleriyle yükselmesini sergileyerek başlamakta; sonra burjuva devrimlerinin Amerika'ya ve Avrupa'nın öbür ülkelerine nasıl yayıldığını, fabrika (ya da serbest rekabet) döneminde kapitalizmin nasıl egemen bir

ekonomik-politik - sosyal rejim haline geldiğini ve bu sistemin sömürgelerle ilişkilerinin nasıl geliştiğini, her ülkenin özel tarihini meydana getiren ayrıntıları da asla ihmal etmeden gözler önüne sermektedir. Böylece okur, bir yandan dünya kapitalist sisteminin ortaya çıkıp boy atmasını izlerken, bir yandan da Batı Avrupa'dan Amerika'ya ve Doğu Avrupa'ya, Hindistan ve Çin'e kadar uzanan tarih olaylarını, karşılıklı etkileri içinde hatırlamış olmaktadır. Mukayeseli tarih türünün, bir ekonomik - sosyal - politik rejimin evrim sürecini, bir yandan ekonomi politik'in verilerine, öbür yandan ilk bakışta birbirinden bağımsız gibi görünen tarih olaylarına dayandırarak, geniş boyutlar içinde ve bir bütün halinde canlandırmaktaki üstünlüğü, Yeliseyeva'nın eserinde belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır.

Dikkatli yazar, kapitalist rejimin yeryüzü ölçüsündeki evrimini sergilerken, sadece maddî unsurların tasviriyle yetinmemiş, bu evrim sırasında çeşitli sosyal sınıflarda hangi görüş, değer ve ideolojilerin nasıl ortaya çıktığını ve nasıl bir eylem haline gelerek evrimi hangi yönde etkilediğini pek duru bir şekilde göstermiş; çeşitli kahraman'ların, hattâ rastlantıların rolüne de işaret ederek, önümüze çok-yönlü bir tarih incelemesi çıkarmıştır.

Kapitalist rejimin serbest rekabet dönemindeki gelişmelerinin ortaya çıkardığı sonuçların ve sosyal hoşnutsuzlukların Marx ve Engels'in çalışmalarında nasıl bir içerik kazandığını belirttiikten sonra, yazar kapitalizmin, yine Amerika'dan Avrupa'ya ve Asya'ya kadar uzanan geniş bir alanda, hangi tarih olaylarıyla birlikte tekelci, emperyalist aşamaya yükseldiğini, bu oluşumun karakterini meydana getiren esaslı ayrıntılarıyla ve bir bütün ha-

linde sergilemektedir. Kapitalizmin tekelci aşamasının tasvirinde yazar, her ülkedeki işçi sınıfının, çetin mücadele içinde «kendi kendine sınıf» durumundan «kendini için sınıf» durumuna gelmesi ve milletlerarası bir sistem haline gelen kapitalizme karşı milletlerarası örgütlenme yoluna gitmesi gibi; tekelci gelişmenin bunalımlara, silâhlanmaya, savaşlara, demokrasinin ve özgürlüklerin rafa kaldırılmasına, mazlum halkların ezilip sömürülmesine olan vazgeçilmez eğilimi gibi; sömürge ülkelerin emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmak, bağımsızlığa kavuşmak uğrunda ki yenilmez mücadeleleri gibi temel olguları ustalıkla yerine oturtmasını bilmiştir.

«MEMLEKETİM» ÜSTÜNE

Geçenlerde, İstanbul sinemalarında, sağcı yönetmen diye tanınan Yücel Çakmaklı'nın bir filmi gösterildi: «Memleketim». Hemen aynı günlerde Erzincan ve Malatya'da olaylar çıktı. Gene aynı günlerde, «Milliyetçi Cephe»ye bağlı partiler, sık sık bir araya geliyorlardı. «Memleketim»i bunların dışında düşünmek mümkün değil. Son yıllarda, hızla politize olmuş kitlere seslenmek için, sağın ortaya koyduğu bir sinema ürünü.

Filmin konusunu uzun uzun anlatmaya gerek yok. Burjuva aileden gelme bir kızla, yoksul bir Anadolu delikanlısının, Avrupa'da başlayan ve bir Doğu Anadolu şehrinde biten aşklarının hikâyesi. Buraya kadar her şey Yeşilçam kalıplarına uygun. Ama Çakmaklı aşk hikâyesini geriye iterek, ırk, ahlak, ulusçuluk, tarih üzerine uzun uzun söylevler vermeye kalkınca, karşımıza Hitler Sine-ması'nın örneklerini hatırlatan bir film çıkıyor. Film,